

Vroeger...

Vroeger, in de tweede helft van de twintigste eeuw, moest je heel wat in huis hebben om te kunnen vertalen. Letterlijk. Tegenwoordig kom je al een flink eind met een eenvoudige laptop, een pakketje software, internet en natuurlijk de vereiste capaciteiten en bevoegdheden, maar vroeger moest je eerst een logge schrijfmachine, een stapel lijvige naslagwerken en een arsenaal aan kantoorbenodigdheden aanschaffen. Vertaaltools, tekstverwerkers, printers, virtuele collega's en Wikipedia waren er nog niet. Je zat gewoon in je eentje achter de voorhistorische schrijfmachine met een woordenboek, een pak papier, een flesje Tipp-Ex en een prullenbak onder handbereik en deed alles zelf. Hoe ging dat in zijn werk, vertalen in de computerloze oertijd? Oma vertelt...

De klus begon met een omslachtige handeling. Eerst moest je namelijk een vel in de schrijfmachine draaien. Dat klinkt eenvoudiger dan het was. Je nam een A4'tje, legde er een carbonnetje en een flinterdun vel doorslagpapier onder, die je vervolgens als een sandwich zo recht mogelijk in de schrijfmachine draaide. Dat was een secuur werkje, want carbonpapier verschoof makkelijk en gaf af. Pas als de sandwich goed op de schrijfmachinerol zat kon je met carbonzwarte handen aan de slag.

Spaghetti

Het typen op zo'n ouderwetse machine was zwaarder dan op een modern toetsenbord. Je moest kracht zetten om een letter op papier te krijgen. Aan het eind van elke regel hoorde je een belletje ten teken dat je de hendel een zwieper kon geven om de rol met de papiersandwich iets naar boven te draaien en de wagen naar het begin van de volgende regel te schuiven. Tijdens het typen gebeurde het regelmatig dat de letterhamertjes in de war raakten. Bij het ontwarren van de letterhamertjesspaghetti die daardoor ontstond kwamen je vingers onvermijdelijk onder de inkt te zitten. Inktvingers kreeg je ook bij het verwisselen van het lint. Dat vergde bovendien concentratie, want het viel niet mee om het nieuwe inktlint aan te brengen zonder een lintkluwen te produceren.

Kortom, vreugde alom in Vertalië toen de elektrische schrijfmachine haar intrede deed. Het gepriegel met linten en letterhamertjes was verleden tijd, want die werden vervangen door handige letterbolletjes of margrietwielen en lintcassettes. Helaas was het oude probleem van door inkt dichtslibbende letters daarmee nog steeds niet uit de wereld, maar op een moderne machine met een tiptoetsenbord kon je tenminste soepel je vertaling tikken.

Grijpen

Totdat je een tikfout maakte en naar de Tipp-Ex moest grijpen om over de fout heen te smeren. Je inktvingers kwamen dan meestal ook onder de witte vlekken te zitten en het vertaalproces kon pas weer op gang komen als de Tipp-Ex was opgedroogd. Kleine foutjes kon je vlotter herstellen door correctiepapier te gebruiken: een velletje met aan één kant correctiemiddel dat je voor het schrijfpapier hield, waarop je de foute letter opnieuw tikte om hem op het schrijfpapier onzichtbaar te maken. Bij het vasthouden van het velletje moest je goed opletten dat je je vinger niet op de plek hield waar het hamertje zou toeslaan. Als je de tikfout op het voorblad had verdoezeld, moest je de Tipp-Ex ook nog op het flinterdunne doorslagvel aanbrengen. En daarna ging je vrolijk verder met vertalen.

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek
<http://www.boekvertalers.nl>

Totdat je in de brontekst op een onbekend woord stuitte en naar het woordenboek moest grijpen. Een papieren woordenboek, welteverstaan, waarin je moest bladeren. Je bladerde wat af als het gezochte woord in een ander lemma stond. Stond het er helemaal niet in, dan noteerde je het. Zodra je een aantal moeilijke woorden had verzameld, ging je ermee naar de bibliotheek om in de naslagwerken te bladeren of legde je ze telefonisch aan een welwillende deskundige voor. Slimme vertalers legden een kaartenbak met lastige termen aan. Zo had iedere vertaler zijn eigen 'encyclopedie'.

Zegen

Er ging opnieuw gejuich op in Vertalië toen de eerste generatie computers op de markt kwam. O, wat een zegen: nooit meer vieze inktvingers, nooit meer slordige doorhalingen of bobbelige Tipp-Exeilandjes in de tekst, altijd keurig uitgewerkte, professioneel ogende kopij die zo naar de uitgeverij kon. Was de vertaling af, dan stopte je hem in een grote enveloppe en fietste je ermee naar het postkantoor. Als de klant de vertaling digitaal aangeleverd wilde hebben, kopieerde je de tekst naar een diskette die je in een stevige kartonnen enveloppe stopte en dan fietste je dáármee naar het postkantoor. Zo kwam je ook regelmatig in de frisse lucht, want om naar de bieb en het postloket te gaan moest je toen nog echt de deur uit.

Koffiekamer

In de eenentwintigste eeuw is die omslachtige werkwijze allang niet meer gangbaar. Als moderne vertaler raadpleeg je digitale woordenboeken, gebruik je tijdsbesparende software, heb je een hele internetbibliotheek tot je beschikking en verstuur je je werk per e-mail. In de tijd die je daardoor overhoudt, kun je af en toe de virtuele koffiekamer binnen wippen, waar altijd wel collega's te vinden zijn die ook om een praatje of raad verlegen zitten. Vertalen hoeft geen eenzame bezigheid meer te zijn van een ploeteraar met inkt handen in een achterafkamertje. Tegenwoordig maken we deel uit van een wereldomspannend netwerk van collega's. Lang leve de vooruitgang!